

T.C.

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ

İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

MANEVİ DESTEK VE REHBERLİK

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS DÖNEM PROJESİ

SEVGİ EVLERİNDE KALAN ÇOCUKLARA MANEVİ DANIŞMANLIK
VE REHBERLİK

Hazırlayan

Esengül OCAK

DENİZLİ, 2024

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
MANEVİ DESTEK VE REHBERLİK
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS DÖNEM PROJESİ

SEVGİ EVLERİNDE KALAN ÇOCUKLARA MANEVİ DANIŞMANLIK
VE REHBERLİK

Hazırlayan:

Esengül OCAK

Danışmanı:

Dr. Öğr. Üyesi Hasan KAFALI

DENİZLİ,2024

YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Manevi Destek ve Rehberlik Tezsiz Yüksek Lisans öğrencisi Esengül OCAK tarafından hazırlanan “Sevgi Evlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik” başlıklı Tezsiz Yüksek Lisans Projesi tarafımdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından Tezsiz Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Hasan KAFALI

Danışman

Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nuntarih vesayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Harun ABACI

Enstitü Müdürü

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsünün yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı; bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Esengül OCAK

ÖNSÖZ

Bu çalışma Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Manevi Destek ve Rehberlik Tezsiz Yüksek Lisans bitirme çalışmasıdır. “Sevgi Evlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik ”araştırma çalışmasıdır.

Bu projede manevi danışmanlık çeşitleri, ilkeleri, sınırlılıkları, temel gerekçeleri, manevi danışmanlık becerileri toplumda manevi destek ve rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyulan konular, parçalanmış aile çocuklarına manevi danışmanlık faaliyetlerinin nasıl ve hangi yöntemleri kullanarak yürütüldüğü, manevi bakım ve manevi danışmanlık nedir gibi konuların cevaplandırıldığı çeşitli nedenlerle parçalanmış aile çocuklarına manevi danışmanın rolü ve ailesinden ayrı kalan çocukların devletin gözetiminde barındığı ve eğitim öğretim ihtiyacının karşılandığı kurumlardan bahsedilmektedir. Bu kurumlarda verilen din eğitiminin niteliği, veriliş yöntemleri ve eğitim sürecinde karşılaşılan sorunların çözümü, korunma ihtiyacı olan bu çocukların geleceğe hazırlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Çünkü aile eğitiminden ve denetiminden yoksun kalan bu çocuklara mümkün olduğu ölçüde ailenin yokluğunu hissettirmemek ve onları sağlıklı bir şekilde geleceğe hazırlayıp topluma kazandırmak ancak eğitimle mümkündür.

Eğitimin içerisinde manevi desteğin uygulanmasında medeniyet ve kültürün etkisi inkâr edilemez bir gerçekliktir. Bu çalışmada manevi desteğin dini ve sosyokültürel temelleri üzerinde çalışılmıştır.

Bu koşullar altında çalışmış olduğum kurumda sevgi evinde kalan öğrencilerimin olması ve mesleki tecrübeyi akademik disiplinle buluşturma konusunda beni cesaretlendiren, projenin tamamlanma aşamasına varıncaya kadar bütün süreçlerinde ilgi ve desteğini esirgemeyen, öneri ve düşünceleri ile beni yönlendiren değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hasan KAFALI 'ya teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Esengül OCAK

Denizli 2024

ÖZET

Projenin Başlığı: Sevgi Evlerinde Manevi Danışmanlık ve Rehberlik	
Projeyi Hazırlayan: Esengül Ocak	Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hasan KAFALI
Kabul Tarihi: 2024	Sayfa Sayısı: vii(metin öncesi)+24
Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri	Programı: Manevi Destek ve Rehberlik
<p>İslam dini çocuğun bakım ve eğitim görevini öncelikle anne babaya verir, ancak anne babanın olmadıkları veya görevlerini yapamadıkları durumlarda bu görev devletin sorumluluğundadır. Sevgi Evleri de, tamda bu ihtiyaçtan çeşitli nedenlerle ailesinde ayrı kalan çocukların devletin gözetiminde barındığı ve eğitim öğretim ihtiyacının karşılandığı kurumlardır. Devletin sevgi ve çocuk evlerinde olan bu çocuklara korunmaya muhtaç çocuklar denmektedir. Bu çocuklar içinde buldukları ortam ve yaşam şartlarına bağlı olarak bazı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Yapmış olduğum çalışma bu çocuklara inanç, ibadet ve ahlak boyutuyla verilecek disiplinli ve devamlı bir din eğitiminin hem onların sorunlarının çözümünde önemli bir rol alacağını hem de onlarda sağlıklı, bilinçli, sorumluluk sahibi bir kişilik oluşturacağını ortaya koymayı amaçlıyor. Çünkü din eğitimi, bireyin kendini tanıması, inanç ve değerler konusunda bilgi sahibi olması, hayatı anlamlandırması, ahlaki gelişim ve topluma uygun davranma konusunda gerekli olgunluğa sahip olması açısından son derece önemlidir. Çalışmamızda öncelikle sevgi evlerinde kalan muhtaç çocukların psiko-sosyal sorunları, nedenlerine bağlı olarak ele alındı. Daha sonra inancın ve ibadetlerin psiko-sosyal işlevleri ele alınarak din eğitimi kapsamında verilecek iman ve ibadet eğitiminin korunmaya muhtaç çocuklar üzerindeki olumlu tesirleri ortaya kondu. Çalışmamızda literatür tarama yöntemi kullanıldı. Mevcut teorik bilgilerle desteklenmeye çalışıldı. Sonuç olarak din eğitiminin korunmaya muhtaç çocukların yaşadıkları olumsuz durumların etkisinden kurtulup hayata tekrar kazandırılmaları, pozitif bakış açısına sahip olmaları, sosyalleşmelerini, olumlu davranış göstermelerini, olumsuz davranışlardan uzak durmalarını sağlayacak önemli bir unsur olabileceğine ulaşılmıştır.</p>	
Anahtar kelimeler: Manevi değerler, sevgi evi, çocuk evi, din eğitimi, korunmaya ihtiyacı olan çocuk	

ABSTRACT

Title of the Project: Spiritual Counseling and Guidance in Love Houses	
Author: Esengül OCAK	Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Hasan KAFALI
Date: 2024	Nu. of pages: vii (pre text) + 24
Department: Felsefe ve Din Bilimleri	Subfield: Manevi Destek ve Rehberlik
<p>The Islamic religion primarily assigns the task of care and education of children to their parents. However, in cases where parents are absent or unable to fulfill their duties, this responsibility falls under the jurisdiction of the state. Foster homes, known as Sevgi Evleri, are institutions where children who are separated from their families for various reasons are housed and provided with educational needs under the supervision of the government. These children, referred to as children in need of protection, often face certain challenges due to their environment and living conditions. The purpose of my study is to demonstrate that a disciplined and continuous religious education, focusing on faith, worship, and morality, will play a significant role in both addressing the problems faced by these children and facilitating the development of a healthy, conscious, and responsible personality in them. Religious education is crucial for individuals to understand themselves, gain knowledge about beliefs and values, find meaning in life, and develop moral maturity and appropriate behavior towards society. In our study, the psychosocial problems of children in need living in foster homes were initially examined in relation to their causes. Subsequently, the psychological and social functions of faith and worship were discussed, and the positive effects of faith and worship education within the scope of religious education on children in need of protection were highlighted. We employed a literature review method and tried to support our findings with existing theoretical knowledge. In conclusion, it was determined that religious education can be an important factor in helping children in need overcome the negative effects of their adverse circumstances, regain their lives, and develop a positive outlook. It can also contribute to their socialization, positive behavior, and avoidance of negative behaviors.</p>	
Keywords: : Spiritual values, love house, children's house, religious education, children in need of protection	

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	vi
1. GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Konusu.....	1
2. Araştırmanın Amacı.....	3
3. Araştırmanın Kaynakları, Yöntemi ve Literatür Kritiği.....	4
BİRİNCİ BÖLÜM	6
1. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUK	6
1.1. Korunmaya muhtaç çocuk kavramı	6
1.2. Korunmaya Muhtaç Çocukların Psiko-Sosyal Sorunları	7
1.3. Aile Kaynaklı Sorunlar	9
1.4. Anne Baba Yoksunluğu	9
İKİNCİ BÖLÜM.....	11
2. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI BAKAN KURUMLAR.....	11
2.1. Ev Tipi Kurumlar	11
2.2. Çocuk Evleri	13
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	14
3. MANEVİ DANIŞMANLIK VE REHBERLİK TANIMI	14
3.1. Manevi Danışmanlık ve Rehberliğin Amacı	15
3.2. Manevi Rehberlik İlkeleri	16
3.3. Manevi Rehberliğin Sınırlılıkları ve Problemler	16
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	17
4.1. Sevgi evlerinde kalan çocukların manevi ihtiyaçları ve çözümleri	17
4.1.1. Duygusal Destek İhtiyacı	17
Sevgi ihtiyacı ve bağının sağlama:	18
Duygusal Denge Kazanma ve Sorunları Kabul Ederek Yüzleşme:	18
Sosyal Topluluklara Erişim:	19
4.1.2. Güven ve İlgı İhtiyacı	20
SONUÇ	21
KAYNAKÇA.....	22

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

bk.	: bakınız
bs.	: baskı, basım
c.	: cilt
çev.	: çeviren
ed.	: editör
İSAM	: İslâm Araştırmaları Merkezi
MDR	: Manevi Danışman, Rehber
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
Vb.	: Ve Benzeri
PDR	: Psikolojik Danışman, Rehber
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü
İPDM	: İslami Psikolojik Danışma Modeli
ÇOKT	: Çözüm Odaklı Kısa Süreli Terapi
CPE	: Bilimsel Manevi Bakım Eğitimi
ÇAMATEM	: Çocuk Ergen Madde Bağımlılığı Eğitim Merkezi
BSRM	: Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
S	: Sayı
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü

1. GİRİŞ

I. Araştırmanın Konusu

Çocukluk dönemi insan hayatının biçimlendiği gelişimsel dönemlerden birisidir ve bu dönemin sağlıklı olabilmesi için çocukların ailelerinin yanında yetişmesi en sağlıklı sonuç olarak kabul edilmiştir. Ancak çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimleri açısından ailelerinin yanında kalmalarının sakıncalı olduğu ve çeşitli nedenlerle ailesinden ayrı kalan çocuklar bulunmaktadır. Yoksulluk, aile içi sorunlar, anne veya babada bedensel ve ruhsal yetersizlikler, annenin, babanın veya her ikisinin de ölümü, ihmal, istismar, ergen evlilikleri ya da evlilik dışı doğum sonucunda çocuğun terk edilmesi gibi pek çok nedenle çocuklar korunmasız hâle gelmektedir¹. Bu ve benzeri nedenlerle birçok çocuğun temel haklara bile erişemediği ve yaşam güvencelerinin olmadığı bilinmektedir. Bu bağlamda çocukların korunması açısından toplum sorumluluk taşımaktadır. Bu sorumluluk bir kamu hizmeti olarak gönüllülük veya zorunluluk esasıyla yerine getirilir. Çocukların korunması açısından gönüllü kamu hizmetleri isteğe bağlı olarak özel ve tüzel kişilerce yani Sivil Toplum Kuruluşları tarafından, zorunlu kamu hizmetleri ise “sosyal hizmet” olarak devletin denetim ve gözetiminde çeşitli kurum ve kuruluşlarca yerine getirilir. Çocukların korunmasını sağlayan bu kurumların başında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü gelmektedir². Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü sosyal hizmet ve yardım uygulamalarıyla korunmasız hale gelen “korunmaya muhtaç çocuklara” koruma sağlamaya çalışır. Bu koruma bazen aile destek hizmetleriyle çocukların ailelerinin yanında kalması sağlanarak, bazen koruyucu aile ve evlat edindirme yöntemleri kullanılarak bazen de çocuklar kurum bakımına alınarak çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları veya yeni bir bakım ve koruma yöntemi olan sevgi evleri/ çocuk evlerinde bakım ve koruma hizmeti verilerek gerçekleştirilir.³

Ülkemizdeki çok sayıda çocuğun korunma altına alınmış olması, bu çocuklara yönelik yapılan eğitimleri önemli hale getirmektedir. Kurum bakımı altında olan

¹ Coşkunsever, “Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Yaşadıkları Sorunlar ve Dini Başa Çıkma: Bursa ve Şanlıurfa Yetiştirme Yurtları Örneği”.

² Akyüz, “Türkiye’de Gençlik, Din ve Değerler Konusunda Yapılan Ampirik Araştırmaların Yöntem ve İçerik Analizi”.

³ Yazıcı, “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Ve Çocuk Evleri”.

çocukların alacağı eğitim, sorunlarıyla baş etmeyi öğrenmelerinde, öz güven kazanarak hayata sıkıca tutunmayı başarabilmelerinde ve kendilerini hayatlarının geri kalan kısmını daha bilinçli bir şekilde yaşayabilmelerinde etkili bir unsurdur. Bu çocukların ihtiyacı olan eğitim içerisinde din eğitiminin de büyük payı vardır. Bu çocukların alacağı din eğitimi onların aileden uzak kalma nedeniyle yaşadığı acıların üstesinden gelmelerine⁴, yaşamlarına anlam katarak mutlu ve sosyal bir birey olarak yetişmelerine ve kendilerini bekleyen kötülüklerin farkına vararak zararlı alışkanlıklarla baş etmelerine⁵ katkı sağlayacaktır. Kurum bakımı altında bulunan bazı çocukların sigara, alkol gibi zararlı maddeleri kullanmaları, hırsızlık, fuhuş gibi ahlak dışı davranışlara yönelmeleri, şiddet içerikli davranışlarda bulunmaları, mahremiyet eksikliğinden kaynaklı problemler yaşamaları ve yaşadığı problemlerin üstesinden nasıl geleceklerini bilmeyen çocukların intihar gibi yollara başvurmaları⁶ bu çocukların din eğitimine olan ihtiyacını göstermektedir.

Sevgi Evleri'nde kalan çocukların din eğitimine ihtiyaç duymasının bir diğer nedeni, dinin insan davranışlarına yön veren, insanı zararlı alışkanlıklardan ve kötülüklerden uzak tutan bir unsur olmasıdır. Dolayısıyla karşılaştığı problemleri tek başına çözmek zorunda kalan birey, bu problemlerinin üstesinden gelemediği zamanlarda ruh sağlığında tahribatlar meydana gelmekte ve bunlar zamanla bireyin psikolojisinde tamiri zor hasarlar meydana getirebilmektedir. Bu bağlamda, modern dönemdeki böyle bir fotoğraf karesinde yer alan birey için dini inanç ve davranışlar, daha da anlamlı bir durum oluşturmaktadır. Din eğitimi sayesinde bu çocukların ruhsal ve toplumsal açıdan sağlıklı bir gelişim göstermesi sağlanarak çocuğun yaşadıklarının acısını başkalarına zarar vererek atlatmaya çalışması önlenir. Din eğitimi, çocuğun kendisine ve başkalarına zarar vermesini önleyebilecek bir özelliğe sahiptir. Çünkü çocukların başından geçen olumsuz olayların üstesinden gelebilmesi ve yaşadıklarına karşı sabretmesi din eğitiminin kendilerine sağlayacağı içsel motivasyonla mümkündür. Korunma altına alınmış çocukların din eğitimine olan ihtiyacı, çok sayıda konuyla ilgili akademik çalışma yapılmasını sağlamıştır. Bu çalışmaların tamamına yer vermek, makalenin hacmini aşması sebebiyle mümkün değildir. Ancak konuyla ilgili yapılan belli başlı çalışmalara değinmekte yarar vardır. Bu çalışmalardan biri Korunmaya

⁴ Demir, *Yetiştirme yurdu gençliği ve din eğitimi*, 2004.

⁵ Kozan, "Korunmaya Muhtaç Çocukların Psiko-Sosyal Sorunlarına Din Eğitimi Çözümü"

⁶ Davarcı, "Korunma İhtiyacı Olan Çocukların Rehabilitasyonunda Din Eğitiminin Rolü".

Muhtaç Gençlerin Din Öğretimi İhtiyaçları⁷ isimli eserdir. Ayrıca Kurumdaki çocukların okul, dersane, kurslara gönderme vb. maddi gereksinimleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu çocukların en önemli gereksinimi sevgi ve ilgidir. Aile sıcaklığından uzak büyüyen, zaman zaman örseleyici yaşantılara maruz kalan bu ergenlerimizin sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması için toplumda her kesime çeşitli sorumluluklar düşmektedir. Ancak bu süreçte en önemli sorumluluk, dini danışman ve rehberlerindir. Gençlerin ruhi ve manevi gelişimleri için dini danışmanlara ihtiyacı olduğu görülmektedir. Çünkü insan gelişimsel olarak, maddi ve manevi bütünlük içinde olduğunda mutluluğu ve huzuru yakalayabilmektedir.⁸

Şuanda birçok Avrupa ülkesinde manevi danışmanlık ve rehberlik vatandaşlar açısından anayasal bir hak, devlet açısından bir yükümlülüktür. Anayasa gereği devlet, din hizmetlerine ve manevi danışmanlığa ulaşma imkanı olmayanların ayağına bu hizmetleri götürmek zorundadır. Ülkemizde manevi danışmanlık görevi 633 sayılı kanunla Diyanet İşleri Başkanlığına verilmiş ve Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında sayılmıştır.⁹

Manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, özellikle manevi desteğe daha fazla ihtiyaç duyulan hastane, ceza infaz kurumu, huzurevleri, öğrenci yurtları, sevgi evleri/çocuk evi gibi kurumlarda ön plana çıkmaktadır. Söz konusu hizmetlerin belirtilen alanlarda yoğunlaşmasıyla toplumsal ve manevi bunalımların bulunduğu ortak noktada bireylerin sorunlarla başa çıkma ve anlam krizini çözmelerine yardımcı olunması, zorlukları aşmalarında onlara eşlik edilmesi hedeflenmektedir.

2. Araştırmanın Amacı

Sevgi evlerinde kalan çocuklarının değerleri; Eksiklikleri konusunda yaşadıkları duyguları ve bunları telafi etmek için yaptıkları aksiyonları keşfederek, gerekli manevi değerlerin altyapısını oluşturmaya çalışmak; Aynı zamanda esas olarak onların "ben" anlayışlarını sorgulayıp, hayatlarının amacını bulmalarını sağlamak, bu aşamada Allah'la olan ilişkilerinin boyutunu görmek, din ve dindarlık hakkındaki görüşlerini ortaya koyan düşünce ne tür bir anlayışa sahip olduklarını belirlemektir.

⁷ Özdemir, *Korunmaya muhtaç gençlerin din öğretimi ihtiyaçları*.

⁸ Coşkunsever, "Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Yaşadıkları Sorunlar ve Dini Başa Çıkma: Bursa ve Şanlıurfa Yetiştirme Yurtları Örneği".

⁹ Akyüz, "Türkiye'de Gençlik, Din ve Değerler Konusunda Yapılan Ampirik Araştırmaların Yöntem ve İçerik Analizi"

Sevgi evlerinde kalan çocukların din hizmeti verilmeli veya onlara hangi din eğitiminin verilmesi gerektiği ve bu aşamada uygunluğu ve etkinliği sorgulanan din hizmetlerini yürütenlere sorarak hangi din hizmetinin verilmesi gerektiğini, din hizmeti sunan personelin bu noktada yeterliliğinin ve verimliliğinin sorgulanıp eğitimine ne tür takviyeler yapılması gerektiğini ortaya koymaya çalışacağız. Türkiye'de korunmaya muhtaç çocukların bakım ve korunmasından sosyal hizmetler ve yetimhaneler sorumludur. Bu kurumlarda yürütülen çocuk eğitiminin sonuçlarına baktığımızda çocukların sadece maddi ihtiyaçlarının karşılandığını, manevi ihtiyaçlarının karşılanmadığını görüyoruz.¹⁰ Oysa insan maddi ve manevi yönleri olan bir varlıktır. Korunmaya muhtaç çocukların sorunlarının çözümü için bu çocukların manevi olarak da doyurulmuş olması gerekmektedir. Bunu sağlayacak en sağlam ve sağlıklı yol ise din eğitimidir.

3. Araştırmanın Kaynakları, Yöntemi ve Literatür Kritiği

Parçalanmış aile çocukların din ve değerler eğitimi konusunda yapılan akademik araştırmalara bakıldığında alanda yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Araştırmalar, korunmaya muhtaç çocuklar konusuna genellikle hukuki, sosyal ve psikolojik boyutlarıyla yaklaşıldığını göstermektedir. Ayrıca din ve psikoloji alanında manevi danışmanlık ve rehberlik çerçevesinde çocukların dini ve manevi ihtiyaçları da incelenmiştir. Eğitim alanında bu konuyla ilgili çalışmalar bulunsa da spesifik olarak din ve değerler eğitimi üzerine yapılan çalışmaların yeterli olduğu söylenemez. Yaygın din eğitimi çalışmalarında alt başlık olarak kurumlarda sunulan korunmaya muhtaç çocukların din ve değerler eğitimine ilişkin bilgilere yer verilmekte; ancak daha derinlemesine araştırma ve analiz konusu olmamıştır.

Çeşitli nedenlerle ailelerinden ayrılan çocukların din eğitimi alanında yapılan kapsamlı çalışmaların başında gelen, sevgi evlerinde kalan öğrencilerin din eğitimi ihtiyaçlarını tespit ederek daha iyi bir eğitim verilmesini sağlamak amacıyla 2021 yılında Rukiye Gögen tarafından yapılan “ Din Görevlilerine Göre Çocuk/Sevgi Evleri’nde Kalan Çocukların Din Eğitimi”¹¹ adlı doktora tezi gelmektedir.

¹⁰ Saadettin Özdemir, Korunmaya muhtaç gençlerin din öğretimi ihtiyaçları (Isparta: SDÜ İlahiyat Fakültesi, 2002), 107.

¹¹ Gögen, “Din Görevlilerine Göre Çocuk/Sevgi Evleri’nde Kalan Çocukların Din Eğitimi”.

Özel olarak bu konuyla ilgili ilk çalışma olmasına karşın en kapsamlı çalışmalardan biri olarak kabul edilebilir. Araştırmanın verileri, konuyla doğrudan ilişkisi olan yetiştirme yurdunda kalan öğrencilere ve dolaylı olarak ilişkisi olan öğrencilerin velilerine ve öğretmenlerine sunulan anket formları vasıtasıyla elde edilmiştir. Konuya ilişkin görüşlerin farklı grupların bakış açısıyla ele alınmış olması bu çalışmayı, daha sonra yapılmış ve yapılacak olan korunmaya muhtaç çocukların din eğitimi ile ilgili araştırmalara rehberlik ve kaynaklık etme açısından önemli kılmaktadır.

Yine bu alanda Orhan Demir'in "Yetiştirme Yurdu Gençliği ve Din Eğitimi"¹² isimli doktora çalışması zikredilebilir. Bu çalışmada genel olarak "gençlerin din ve hayatla ilgili düşünceleri, bakış açıları, ilgileri ve merakları nelerdir?" sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmada anket, mülakat, dokümantasyon ve katılımcı müşahede gibi birçok metodun kullanılmış olmasıyla çalışmanın güvenilirlik ve geçerlilik düzeyi artırılmış. Yetiştirme yurdundaki gençlerin din eğitimi yönünden problemlerinin ortaya konularak çözümü için tekliflerin getirilmiş olması çalışmanın amacını karşılar nitelikte olmuştur.

Soner Teker'in "Korunmaya ve Bakıma Muhtaç Çocukların Din Eğitimi ve Manevi Bakım Hizmetine Yönelik Görüşleri"¹³ başlıklı makalesinde kurumda kalan çocukların İslam dini ve inanç konularındaki yeterlilik düzeylerini ve öğrenme ihtiyaçlarını tespit etmek amaçlanmıştır; araştırmada nicel yöntem kullanılarak veri toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini farklı illerdeki farklı kurumların oluşturması, değişkenlerde karşılaştırılma yapılabilmesi açısından önemlidir.

"Korunmaya Muhtaç Çocukların Din Eğitimi"¹⁴ başlıklı Leyla Kozan'ın yüksek lisans çalışmasında literatür tarama metodu kullanılmıştır. Çalışmada daha çok İslam'da çocuk algısına, korunmaya muhtaç çocuklara ilişkin hukuksal, tarihsel ve psikolojik verilere değinilmiştir.

¹² Demir, *Yetiştirme yurdu gençliği ve din eğitimi*, 2004, 29.

¹³ Teker, "Korunmaya ve bakıma muhtaç çocukların din eğitimi ve manevi bakım hizmetleri", 167.

¹⁴ Kozan, "Korunmaya Muhtaç Çocukların Psiko-Sosyal Sorunlarına Din Eğitimi Çözümü".

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUK

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanununda korunmaya muhtaç çocuk; “Beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup; ana veya babasız, ana ve babasız, ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan, ana ve babası veya her ikisi tarafından terk edilen, ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuk”¹⁵ olarak tanımlanmaktadır.

1.1. Korunmaya muhtaç çocuk kavramı

Çocuklar, bir ülkenin geleceğini oluşturdukları için, onların yetiştirilmesi ve eğitimlerinin sağlanması hususlarında son derece özen gösterilmesi gerekmektedir. Ailesi veya olmasın, yoksul veya zengin, suçlu veya suçsuz, bedensel veya ruhsal ya da zihinsel özürlü olması veya olmaması gibi ayrımlara girilmeksizin, çocuğun bütün olarak korunması gerekmektedir. Ancak, normal hayatlarında herhangi bir unsur eksik olduğu için özel bir ilgiye muhtaç olan küçüklerin oluşturduğu bir grup vardır ki, öğretiler ve kanuni düzenlemelerde bunlara “korunmaya muhtaç çocuklar” denilmektedir. Dünya geneline bakıldığında çocukların çalışma hayatından çekilmeye başlanması ve devletin çocukları korumaya yönelik önlemler alması 18. yüzyıldan itibaren belirginlik kazanmıştır. Terk edilen bebeklerin sayısının artması nedeniyle kilise tarafından 1500’lü yıllarda bakımevleri ve çocuk hastaneleri kurulmaya başlamıştır.¹⁶ Bebek sayısının artmasıyla devletler çocukların bakıldığı kurumlara maddî yardımlarda bulunmuştur.18.yüzyılda çocukların terk edilmesinin hâlâ çok yaygın olduğu ve devlete faydalı hale getirilmesi için devlet tarafından açılan terk edilen bebek hastanelerine bırakılan çocukların %90’ının yaşamlarını buralarda yitirdiği, devlet tarafından bu çocuklara çok masraf yapılması ve buna rağmen ölmelerinin dönem içinde şikâyetlere sebep olduğu bilinmektedir. 20. yüzyıla kadar korunma ihtiyacı olan

¹⁵ “T.C. Resmî Gazete”.

¹⁶ Davarcı, “Korunma İhtiyacı Olan Çocukların Rehabilitasyonunda Din Eğitiminin Rolü”.

çocuklar genel olarak yetim, kimsesiz ve serseri olarak tanımlanmış, asayiş bozmaları için “yoksul evleri” “çalışma evleri” gibi kurumlarda barındırılarak tecrit edilmişlerdir.¹⁷ 20. yüzyılda ilk olarak Çocuk Hakları Deklarasyonu (1923) hazırlanmıştır. Bu yüzyıl aileye destek verilerek çocukların korunduğu bir dönem olmaya başlamıştır.1924 yılında Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi, çocuğun korunması gerektiğini savunan ve devletleri bu doğrultuda adım atmaya çağıran ilk uluslararası belgedir. 1959 yılında Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Beyannamesi kabul edilmiş, 1989’da Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi imzalanmıştır.¹⁸

Her açıdan sağlıklı gelişmesi için gerekli şartların bulunmadığı çocuklar en geniş anlamıyla korunmaya muhtaç çocuklardır. Dar kapsamı ile toplum standartlarına göre tehlikede olan ve durumuna toplumca müdahale edilmesi gereken çocuklar anlaşılmaktadır.

1.2. Korunmaya Muhtaç Çocukların Psiko-Sosyal Sorunları

Sevgi evlerinde kalan çocuklar çeşitli nedenlerken ailelerinden ayrılmış toplumun dağılmış kimliğinden dolayı çözmek zorunda kaldığı sorunlardır. Çünkü onların geçmişi çoğunlukla toplumda zararlı sonuçlar doğuran faaliyetlerden oluşuyor. Başlıca nedenleri ise maddi sorunlar, cinsel istismar ve dolandırıcılık vakalarıdır. Maddi sorunlar, sebep olduğu şiddetle hem aileyi hem de toplumu etkilemekte ve hırsızlık gibi suçların temel nedenlerinden biridir. Dolandırıcılık vakaları kadın cinayetleri gibi ciddi ceza davalarına yol açmaktadır. Cinsel istismar vakalarının hukuki boyutu olmasının yanı sıra sosyolojik ve psikolojik açıdan da dikkat edilmesi gerekmektedir. Çünkü istismarın kişi üzerinde ömür boyu etkileri vardır. Özellikle çocuklarla dikkatli ve tutarlı bir psikolojik çalışmaya ihtiyaç vardır. Devlet kurumları parçalanmış aile çocukları veya sahihsiz çocuklar için çeşitli hizmetler sunmaktadırlar. Türkiye de ilk defa çocukların evi terk edip sokaklara düşmesi 1940’lı yıllarda İstanbul’da başlamıştır.¹⁹ ve bu tarihten itibaren hep evden kaçışlar sürekli devam etmiştir.

¹⁷ Erbay ve Çalış, “Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmetlerine Yönelik Uzman Görüşleri”.

¹⁸ Tuncer ve Erdoğan, “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Ve Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri”.

¹⁹Sevda Uluğtekin, “1940lı Yıllarda İstanbul’un Sokak Çocukları”, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, sayı:4 s. 16, Ankara,1999

Ülkemizde bu sorunla yakından ilgilenen en eski kurum Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumudur. 30.06.1921 tarihinde Ankara 'da Himaye-i Etfal Cemiyeti kurulmuştur.²⁰ 24.05.1983 tarihinde 2828 sayılı kanunla Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kurulmuştur.²¹

Bu anlamda manevi desteğin kaçınılmaz olarak sağlanması gereken dezavantajlı birçok sosyal grup vardır ve bunların arasında parçalanmış aile çocukları ilk sıralarda gelmektedir. SHÇEK, 2828 sayılı temel kanununda, yetiştirme yurtlarındaki gençlerin nasıl yetiştirilmesi ve ne şekilde eğitim verilmesi gerektiği şöyle açıklanmıştır: Parçalanmış aile çocuklarının Türk örf, adet, inanç ve milli ahlakına sahip, kendisine güvenen insan sevgi ve saygısıyla dolu, Atatürkçü, düşünce ve Atatürk ilke ve inkılâplarına uygun olarak yetiştirilmeleri, bir iş ve meslek sahibi yapılmaları, koruma kararı kalktıktan sonra da toplum içinde izlenmeleri ve imkânlar ölçüsünde desteklenmeleri esastır.²²

Çeşitli nedenlerle ailelerinden ayrılan çocuklar yaşadıkları sorunlar itibariyle birçok tehlikeye açık bir dünya hayatı içerisinde. Ebeveynlerin evlilik süreçleri ve boşanma gerekçeleri bu tehlikeli süreci ortaya çıkarır. Çocuklar bu sürece şahit oldukları ve bazen de maruz kaldıkları için sonuçlarından direk etkilenmektedir. Aile içi şiddet, zararlı alışkanlıklar, istismar ve benzeri durumlar çocukların hayatlarında maddi manevi çok büyük tehlikeler doğurur. Çünkü çocuklar ailelerinden bu davranışları alarak devam ettirebilirler. Bu nedenle çocuklarda merhamet, paylaşmak, sevgi gibi duygular için; zekat, sadaka gibi sosyal yardım fiiliyatı için ve hak/hukuk, saygı gibi toplumsal düzen ihtiyaçları için manevi motivasyon zorunluluk arz etmektedir. İslam'ın insanlığa yüklediği kulluk sorumluluğunu ifade eden bu meseleler neticesinde din öğretimi için manevi rehberlik ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte bu yardım ve rehberlik faaliyetleri yapanlar İslam'da övülenlerden yazılmaktadırlar. Zira Hz Muhammed "Kendi yetimini veya başkasına ait bir yetimi himâye eden kimseyle ben, cennette şöyle yan yana bulunacağız." buyurmuştur.²³ Araştırmamızın temel problemi, Parçalanmış aile çocuklarının kendilerini hayatta nerede gördükleri, hayat görüşleri ve

²⁰ Çavuşoğlu, *Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu*, 20.

²¹ Demir, *Yetiştirme yurdu gençliği ve din eğitimi.*, 15.

²² "2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu -madde-4".

²³ "Sahih-i Müslim Hadis Kitabı | PDF", 45.

dini tutumları hakkında bilgi aldıktan sonra hangi din hizmeti içeriğinin sunulacağını ortaya çıkarmaktır.

1.3. Aile Kaynaklı Sorunlar

Anne-babanın yakın sevgi ve ilgisinden uzak olarak yetişen çocuk, büyük sevgi açlığı yaşamaktadır. Bu açlık da birtakım davranış ve tutum bozukluklarına neden olmaktadır. Aile ortamı çocuğa sevginin, şefkatin, destek ve ilginin verildiği ve hatta saygının duyulduğu bir ortamdır. Saygı duyulma, çocukluk ve ergenlik döneminde psikolojik gelişime büyük etki gösterir. Çocukluk çağında “onay görme”, “saygı duyulma” önemlidir. Çünkü dışarıdan verilen bu mesajlar çocuğun kendi içinde de bir psikolojik gelişime neden olmaktadır. Böylelikle onaylanmış, saygı duyulmuş çocuk yüksek “benlik saygısı” göstermekte, kendine güven duymakta ve dolayısıyla otonomi (aileden bağımsızlaşıp, kendi başına kalma kapasitesi bağlamında) kazanmaktadır.²⁴ Onaylanmamış, saygı duyulmamış bir gelişim gösteren çocuklar ise teorik olarak düşük benlik saygısı gösterecektir. Bu çocuklar güvensiz bir şekilde yaşama bağlılık gösterecek, sosyal çevre ile ilişkilerinde kaygılı bir ruh hali taşıyacaklardır. Aynı zamanda “baş etme becerileri” düşük olacağından depresyona ve anksiyeteye yatkınlıkları da yüksek olacaktır. Sağlıklı bir aile ortamından mahrum olan korunmaya muhtaç çocukların çoğunda depresif davranışlar²⁵ tespit edilmiştir.

1.4. Anne Baba Yoksunluğu

Anne, baba ya da kardeş kaybı yaşamış çocuk ve ergenlerin davranışsal özelliklerinin araştırıldığı bir çalışmada, birinci derecede yakın kaybı yaşadıkları çocuk ve ergenlerin çeşitli duygu ve davranış sorunları gösterdikleri belirlenmiştir.²⁶ Sevdiği birinin ölümü ya da kaybı kişi için kaçınılmaz bir durumdur ve her yaşta başa çıkılması zor bir yaşam olayıdır. Kaybı yaşayan bir çocuk ya da ergen olduğunda ise bu durumun anlamlandırılması, kavranması ve kabullenilmesi daha da zor olmaktadır. Sevdiği birinin ölümü ya da kaybı kişi için kaçınılmaz bir durumdur ve her yaşta başa çıkılması zor bir yaşam olayıdır. Kaybı yaşayan bir çocuk ya da ergen olduğunda ise bu durumun anlamlandırılması, kavranması ve kabullenilmesi daha da

²⁴ Kozan, “Korunmaya Muhtaç Çocukların Psiko-Sosyal Sorunlarına Din Eğitimi Çözümü”

²⁵ M. Doğan Karacoşkun, “Din Görevlilerinin Bireylerin Dini Görünümlü Kişisel ve Sosyo-psikolojik Problemlerine Katkı Sağlayabilme Yolları”, 1. Din Hizmetleri Sempozyumu, C. 2, TDV Yay., Ankara, 2008, ss.140-155.”

²⁶ Fiş ve Berkem, Korunmaya Muhtaç Çocuklar Ve Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri”.

zor olmaktadır. Yas tablosu, çocukların içinde buldukları gelişim basamağı ile bağlantılı olarak farklı klinik görünümde ortaya çıkmaktadır.²⁷

Ailenin çocuğun gelişimi, kişiliği ve ruhsal dünyası açısından çok önemli olduğu bir gerçektir. Anne yoksunluğunun çocuk üzerinde oldukça olumsuz etkileri vardır. Özellikle yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin, ailesinden ayrı yaşamaları nedeniyle bazı psikolojik problemleri olabileceği düşünülmektedir.²⁸ Bu durumda, kurum bakımının bir aile ortamından daha farklı özelliklere sahip olması etkilidir. Kurum bakımı; kurumların yapısal özelliklerine, hizmet veren personelin nitelik ve niceliğine, hizmetlerden beklentilerine göre farklılıklar gösterebilir. Ülkemizde yürütülme biçimiyle, çocuklarla yüz yüze temas halinde olan personel anne-baba rolünde çocuk ve ergenlerle beraberdir. Ancak vardiyalı çalışmalar, çalışma süresinin sınırlılığı personelin gençlerle günün değişik saatlerinde kaliteli zaman geçirmelerini engellemektedir. Gruplarda çok sayıda çocuk bulunması annelerin çocuklarla bireysel ilişki kurmasını güçleştirmekte, ilgisini pek çok çocuğa paylaşmak zorunda kalmaktadır.²⁹

Anne babasız ortamda büyümek çocukta önemli bir psikolojik unsur olan emniyet hissini kazanılmasında engelleyici bir etkidir. Bu emniyet hissini yaşayamayan çocuklarda birtakım ruhsal sorunlar ortaya çıkabilir.³⁰ Bu sorunların başında kaygı bozukluğu gelmektedir. Çocukların yoksunluk ve kayıpları anlamaları zor olduğu için, alıştığı günlük işler, konfor alanı ve herhangi bir şeyini yitirmesi halinde kaygı duygusu ortaya çıkabilir. Korunmaya muhtaç çocukların genel olarak kaygı düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.³¹ Kaygı, iç ve dış dünyadan kaynaklanan bir tehlike olasılığı ya da tehlikeli olarak algılanan herhangi bir durum karşısında yaşanan bir duygudur. Küçük çocuklardaki kaygı yaratan durumlar ileri yaşlardaki ruhsal tepkilerin temelini oluştururlar. Çocuğun bebeklik döneminde temel ihtiyaçlarının karşılanmaması, bütün gereksinimleri annesi tarafından karşılanan çocuğun anneden ayrılma durumunda kalması güvensizlik ve kaygı oluşturabilir.

²⁷ Coşkunsever, “Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Yaşadıkları Sorunlar ve Dini Başa Çıkma: Bursa ve Şanlıurfa Yetiştirme Yurtları Örneği”.

²⁸ Demir, *Yetiştirme yurdu gençliği ve din eğitimi*, 2004.

²⁹ Orhan, “Yetiştirme Yurtlarındaki Gençlerin Din Eğitimi Problemleri”.

³⁰ Kozan, “Korunmaya Muhtaç Çocukların Psiko-Sosyal Sorunlarına Din Eğitimi Çözümü”.

³¹ Teker, “Korunmaya ve bakıma muhtaç çocukların din eğitimi ve manevi bakım hizmetleri”.

İKİNCİ BÖLÜM

2.KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLARI BAKAN KURUMLAR

Kurum bakımı korunmaya muhtaç çocukların bakım ve korunması için düşünülen en eski çözüm yolu ve bakım yöntemidir. Bu yöntem özellikle çocuğun ailesi yanında bakımı ve korunması için alınan önlemler, geliştirilen politika ve yapılan yasal düzenlemelere rağmen çocuğun ailesi yanında bakım ve korunması sağlanamadığında devreye sokulan bir seçenektir (Karataş, 2008: 41). Kurum bakımı çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları, grup evleri gibi kurumlarda devlet tarafından sağlanmaktadır. Kurum bakımı, benzer özellikleri olan çocukların belli bir yerde topluca bakılıp korunması veya bir aile ortamına sahip ya da aile ortamında yaşama şansı bulunmayan çocukların gruplar şeklinde veya toplu olarak bir kurum içerisinde yaşamaları ve bu süre içerisinde kendilerine anne, babalarının yerini alan yetişkinler tarafından bakılmaları olarak tanımlanmaktadır. Bir başka ifadeyle kurum bakımı, korunmaya muhtaç çocukların bakımlarını, fiziksel ve ruhsal sağlıklarını koruma ve sürdürmelerini, hayata sağlıklı bir birey olarak güven ve huzurla katılmalarını ve böylelikle topluma faydalı kişiler olarak yetişmelerini sağlamayı amaçlayan bir yöntemdir (Demirbilek, 1998: 620). Bu bakım yönteminin verildiği kurumların birkaç tipi bulunmaktadır.

Kurum tipleri genellikle ülkelerin sosyoekonomik koşullarına ve geleneklerine bağlı olarak değişiklik göstermekte ve her yaştan 11 ya da daha fazla çocuğun yatılı olarak bakım gördüğü sağlık ya da sosyal hizmet kuruluşu olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamadan yola çıkarak kurum tiplerini “açık ve kapalı, kışla tipi, okul tipi ve ev tipi kurumlar” şeklinde ayırmak mümkündür.

2.1.Ev Tipi Kurumlar

Bu kurum tipi az sayıda (5–10) çocuk grubuna hizmet veren büyük yatakhaneler ve yemekhaneler yerine çocukların daha küçük odalarda barınma ve ihtiyaçlarının karşılandığı tiptir (Taştekil 1992: 314-315). Korunmaya muhtaç durumda bulunan çocuklar için sıcak bir aile ortamı sağlamaya çalışan ev tipi kurumların başında çocuk evleri ve çocuk köyleri gelmektedir. Çocuk köyleri, korunmaya muhtaç çocuklara özellikle annenin bulunduğu bir aile sağlamak ve onları anne sevgisi ve aile anlayışı içinde barındırmak ve eğitmektir. Çocuk köyleri, bu anılanların yanı sıra korunmaya muhtaç çocukların bedenlen, ruhen, ahlâken ve fikren olumlu gelişmelerini sağlamak,

hayatlarında karşılaşacakları zorlukları yenmesini öğretmek, çocukları kendi örf ve âdetlerine göre eğiterek toplum içinde yapıcı ve verimli bir kişilik kazanmalarına (Bıyıklı, 1995: 5) yardım etmek amacıyla faaliyet göstermektedirler. Çocuk köyleri birçok kıtada korunmaya muhtaç çocuğa bakım ve koruma hizmeti sunmaktadır. 2011 yılı Nisan ayı itibariyle Afrika'da 126, Asya'da 149, Amerika'da 126, Avrupa'da ve Okyanusya'da 1'er olmak üzere toplam 132 ülkede 508 çocuk köyü ile 59.130 çocuğa bakım ve koruma hizmeti verilmektedir (Statistics of facilities and beneficiaries, Erişim). III. Çocuk Evleri Daha öncede ifade edildiği gibi kurum bakımının pek çok sakıncasının ortaya çıkması ve maliyetli bir bakım yöntemi olması nedeniyle pek çok ülke kurum bakım hizmetlerinden vazgeçmeye başlamıştır. Türkiye'de de yaygın bir şekilde uygulanan kurum bakımının hem maliyetli oluşu hem de birçok olumsuz yönünün ortaya çıkmasıyla bu bakım yöntemine alternatif model oluşturulmaya başlanmıştır. Bu modele göre çok sayıda çocuğun bir kurumda bir arada kalması yerine çocukların ev ortamında kalması planlanmıştır. Bu planlamalar arasında çok önemli bir yere sahip olan proje öncelikle "Sevgi Evleri" projesidir. Proje ile çocukların kuruluş bakımı yerine daha küçük birimlerde, küçük ve müstakil binalardan oluşturulan site içerisindeki evlerde bakımları sağlanarak³² çocukların aile ortamına benzer yapı ve ilişki içerisinde sağlıklı ve kendine güvenen bireyler olarak büyümeleri ve topluma kazandırılmaları hedeflenmiştir. Bu bağlamda sevgi evleri uygulaması çocuk evlerinin temelini oluşturmuştur. Tanım ve Unsurları Çocuk evleri, bir sosyal hizmet kuruluşu olarak her ilin sosyal-kültürel ve fiziksel yapısının çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde ve yaşanabilir bir sosyal çevrede okullara, hastanelere yakın yerlerde bağış olarak alınan, kiralanın veya lojman olarak kullanılan apartman veya müstakil dairelerden oluşan evlerdir. Çocuk evleri 2828 sayılı SHÇEK Kanunu'nun 3. maddesinde "0-18 yaşlar arasındaki korunmaya muhtaç çocukların kaldığı ev birimleri" olarak tanımlanmıştır. Bu evlerde 0-18 yaş grubu arasındaki 5-8 çocuğa bir ev ortamı yaratılarak (Çocuk Evleri Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik) o çocuklara korunma ve bakım sağlanarak, çocukların bedensel ve psikososyal gelişimleri eğitimlerinin tamamlanmasına çalışılmaktadır. Böylece korunma altına alınan çocukların bir meslek sahibi edilerek topluma yararlı kişiler olarak

³² "2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu -madde-4".

yetiştirilmeleri, çocukların toplumsal hayata uyum sağlamaları, komşuluk ilişkilerini geliştirmeleri ve topluma kazandırılmaları amaçlanmıştır³³.

2.2.Çocuk Evleri

Toplumumuzun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısındaki değişim sürecine (son yıllarda yaşanan gelir dağılımındaki dengesizlik, işsizlik oranının artması, köyden kente göçle birlikte sosyal ve ekonomik sorunlarda artış) paralel korunmaya muhtaç çocuk sayısında artış, ülkemizde korunmaya muhtaç çocuklara verilen en yaygın hizmet modeli olan kurum bakımı hizmetinin tekrar yapılandırılması ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Hızla gelişen ve Avrupa Birliği'ne katılarak toplum refahının yükseltilmesini hedefleyen ülkemizin bu amaçları doğrultusunda hizmet politikasını yeniden değerlendirme gerekliliği doğmuştur. Bu sebeple korunmaya muhtaç çocuklar alanında halen hizmet verilen toplu yaşanan kuruluşlar yerine çocuk evi adı altında 5-8 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel ihtiyaçlarının karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan çocukların kendine güvenen, geleceğe güvenle bakabilen, gelecek kaygısını en aza indirgemiş, arkadaşlık, komşuluk ve mahalle gibi kavramları yaşayarak öğrenebileceği, toplumla iç içe ve toplumun gerçeklerini bilerek ayakları üstüne basabilen bir gençlik yetiştirmek amacıyla yeni bir bakım modeli “Çocuk Evleri” yaygınlaştırılmaya başlanmıştır.³⁴ Çocuk evleri; her ilin sosyal, kültürel ve fiziksel yapısı çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okullara ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde 0-18 yaş grubu 5 - 8 çocuğun bir ev ortamı oluşturularak bakıldığı hizmet modelidir.³⁵ İlk çocuk evi Ankara İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne bağlı Çevre Eğitim Sağlık Sosyal Yardımlaşma Vakfı ile işbirliği protokolü ile 2000 yılında Ankara İlinde açılmıştır. Uygulamanın son derece başarılı olması, sağlıklı, kendine güvenli, kendisiyle barışık çocuklarımızın yetişmesi sonucu bu hizmet 2005 yılı içerisinde yaygınlaştırılmaya başlamıştır. Dairesi Başkanlığı koordinesinde yürütülmektedir.2022 yılı Mayıs sonu itibariyle 1.187 çocuk evinde toplam 5.851 çocuğa hizmet verilmektedir.³⁶

³³ “2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu -madde-4”.

³⁴ “Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü”.

³⁵ “2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu -madde-4”.

³⁶ “2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu -madde-4”.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MANEVİ DANIŞMANLIK VE REHBERLİK TANIMI

Manevi Rehberlik insanların dünyevi ihtiyaçları, manevi açıkları ve ruhsal sağlıklarına rehberlik etmek ve gerektiğinde yaşanabilecek sorunları giderme konusunda destek sağlayacak bir çeşit danışmanlık hizmetidir. Manevi Rehberlik insanların başta manevi olmak üzere değerlerini keşfetmeye, sorunlarını anlamaya ve manevi açıdan gelişmeye destek olur. Böylece insanların ve parçası oldukları toplumun huzurunun inşasına katkı sağlar. Manevi Danışmanlık dini temellere dayandığı için her insanın manevi ihtiyaçlarına ve inanç dünyasına hitap edebilir.

Manevi Rehberlik insanların yaşadıkları sorunlar, travmalar, hayat düzenini bozan hadiseler veya ailevi düzenlerini bozan sorunlarla başa çıkmalarına yardımcı olurken, buna paralel insanların manevi değerlerini, inançlarını ve hayat amaçlarını anlamalarına önderlik eder. Manevi Rehber, insanlara manevi Rehberlik yapabilmek için onların sorunlarını ve çözüm yollarını tespit etmeye yönelik empati, anlayış ve destek gösterir. Buradan hareketle pastoral yaklaşım, psikoloji bilimi ve dinin ilkelerinin sentezinden oluşan ve din adamları tarafından gerçekleştirilen uygulamalar anlamına gelmektedir.³⁷ Din Psikoloğu Üzeyir Ok, bütüncül bir yaklaşımla manevi danışmanlığı şöyle tanımlamıştır: “Yetkin ve yetişkin bir din adamının veya genel olarak inanç konularına önem veren bir kişinin hem kemdi hem de danışanlarının inanç ve kültürel kaynaklarını(dinsel içerik, sembol, üye olunan gruplar vb.) kullanarak, danışanlarla birlikte (ortaklaşa) onların (sosyo- politik ve ekonomik şartlarını da içine alacak biçimde) temel “inanç” etkinliğini doğrudan(örneğin yaşamı anlamlandırmada güçlük, sonluluk gibi konular, nihai değerlerle ilgili şüpheler vb.) ya da dolaylı(ruh sağlığı ile ilgili terapötik konularda iyileştirme; engelliler örneğinde olduğu gibi destekleme; iş bulma gibi konularda olduğu gibi yol gösterme; kişisel büyüme ve gelişme konularında bakımda bulunma ve evlilik gibi sorunlarda uzlaştırma vb.) olarak engelleyen ya da ilgilendiren sorunlara yönelik belirli kurallar çerçevesi

³⁷ Koç, *Manevî-[psikolojik] danışmanlık*, 51.-53

yürütülen yapılandırılmış sözel (görüşme gibi) veya eylemsel (ziyaret gibi) çözüm bulma etkileşimlerini (iyileştirme, destekleme, uzlaştırma vb.) içerir”.³⁸

3.1. Manevi Danışmanlık ve Rehberliğin Amacı

Manevi danışmanlık hizmetlerinin iyileştirme (bireysel sorunları olan danışanlara yapılan yardım), destekleme (hastane, huzurevi, cezaevi ve yetiştirme yurdu gibi sosyal hizmet kurumlarında kalan bireylere sunulan psiko-sosyal destekler) ve yönlendirme (iş, evlilik... Konularında yapılan yardım) gibi işlevleri bulunmaktadır.³⁹

Bu işlevler yerine getirilirken dikkate alınan temel varsayımlar şunlardır;

- İnsanın hem maddi hem de manevi yönü vardır. İnsanın kendini gerçekleştirmesinde her iki yönün birlikte geliştirilmesi esastır.
- İnsan (Allah tarafından) en güzel şekilde yaratılmıştır. İnsanın yaratılış amacı, önce yaratıcısını sonra kendisini bilmesi ve bu sayede hayatın anlamını bulabilmesidir.
- En güzel, en mükemmel bir şekilde, en iyi özelliklerle yaratılan insandaki olumsuz özellikler, onun kendi tercihleri sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Yaratıcısını ve yaratılış amacını unutan insan bencil, kendi kişisel arzularının peşinde koşan, isyankâr ve hilekâr olabilmekte, bunun sonucunda da vicdanlı ve adaletli olmayı bırakarak, her türlü kötülüğü işleyebilecek hale gelebilmektedir. İnsanı kendine ve başkalarına karşı kötülük işlemekten alıkoyabilmek için manevi danışmanlık hizmetlerine ihtiyaç vardır. Bireylerin manevi danışmanlık ve rehberliğe başvurmasının en geçerli gerekçesi; dini yönden sorumlu duruma düşme ve hata yapma korkusu ile suçluluk duygusundan kurtulup iç huzura kavuşma isteği gibi nedenlerdir. Bu bağlamda birey, kendisine rehberlik edici, duygusal ve mantıksal olarak manevi rahatlama sağlayacağı bir rehber ihtiyacı duymaktadır. İşte bu ihtiyaçlar da manevi danışmanlığın işlevselliğine vurgu yapar.

Seküler danışmanlığın amaç ve işlevlerini incelediğimizde, aynı amaç ve işlevlerin manevi danışmanlık ve rehberlik için de geçerli olduğunu görürüz. Dolayısıyla da manevi danışmanlığın amaçlarının; bireyi seküler veya dini alanda karşılaştıkları sorunlarından ve korkularından kurtarmak gibi sınırlı bir alandan

³⁸ Koç, 67.-73

³⁹ M. Doğan Karacoşkun, “‘Din Görevlilerinin Bireylerin Dini Görünümlü Kişisel ve Sosyo-psikolojik Problemlerine Katkı Sağlayabilme Yolları’,1. Din Hizmetleri Sempozyumu,C. 2, TDV Yay., Ankara, 2008, ss.140-155.”, 140.

başlayıp, onlara mutlu ve huzurlu bir yaşam sağlamak gibi geniş bir alana yayıldığı söylenebilir.

3.2. Manevi Rehberlik İlkeleri

Seküler danışmanlıkta kullanılan ana tekniklerin de, manevi danışmanlıkta kullanıldığını söyleyebiliriz. Din pedagoğu Cebeci'ni bu bağlamda yaptığı sınıflandırmada, kullanılan alana ilişkin teknikleri şöyle sıralayabiliriz:

1.Psikanalitik teknikler: Olay kaydı, anekdot, otobiyografi, görüşme ve gözlem teknikleri vb.

2.Terapötik teknikler: Etkin dinleme, empati kurma, bilgilendirme, yansıtma, mülakat, katılıma teşvik, yakından ilgilenme, kişiselleştirme, yüzleştirme, susma, bağlama, özetleme, paylaşırma.

3.Teolojik teknikler: Dua ve niyaz, zikir, tefekkür, bibliyoterapi, hikâyeleme, kendini denetleme.⁴⁰

3.3.Manevi Rehberliğin Sınırlılıkları ve Problemler

Manevi danışmanlıkla seküler danışmanlık bazı durumlarda birbirlerinin alanlarına girebilmekte ve sınır ihlali yapabilmektedir. Bu yüzden manevi danışmanlığın nerede bittiği ve seküler danışmanlığın nerede başladığı konusunda hala kargaşa yaşanmaktadır. Çünkü danışanların karşılaştığı sorunlar ruhsal olduğu kadar, bunları tetikleyen fiziksel sorunlar da olabilmektedir. Bu yüzden manevi danışman görevini yaparken danışanın her sorununa cevap veremez ve böyle bir zorunluluğu da yoktur. Bu bağlamda manevi danışman; fizikçi, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, psikiyatru vb. alanında uzman kişilerle birlikte çalışmasını sürdürmelidir. Manevi danışmanlıkla seküler danışmanlık arasında benzerlikler olduğu kadar farklılıklar da bulunmaktadır. Manevi danışmanlık ağırlıklı olarak dini alandaki sorunlarla ilgilenirken, seküler danışmanlık daha çok psikolojik alandaki sorunlarla ilgilenmektedir. Benzer yönlerine gelince; her iki danışmanlıkta da birbirine benzer teknikler kullanılmaktadır. Her iki danışmanlık da danışanlarına yardım etme gibi ortak noktada buluşmaktadırlar. Manevi danışmanın öncelikli görevi, danışanın dinsel veya manevi sorunlarıyla baş edebilmelerinde onlara yardımcı olmaktır.

⁴⁰ Suat, "Türkiye'De Dini Danışma Ve Rehberlik -Alanları, imkanları Ve Yöntemleri- (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği)", 102.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. Sevgi evlerinde kalan çocukların manevi ihtiyaçları ve çözümleri

Sevgi evlerinde kalan çocukların manevi ihtiyaçları bireysel farklılıklar gösterebilir ve çocuğun yaşına, kişilik yapısına ve deneyimlerine göre değişiklik gösterebilir. Onların bu manevi ihtiyaçlarını anlamak ve uygun çözümler üretebilmek için onlara empati ile yaklaşmak ve onların içinde bulunduğu sıkıntılı durumları göz ardı etmeden gerek duydukları desteği sağlamak gereklidir. Ne var ki boşanmanın çocuklar bakımından ve çocukların duygusal sağlığında daha fazla soruna yol açtığını bir kez daha vurgulamak gerekmektedir.⁴¹ Bakıldığı zaman bu durumdaki çocukların aile birliğinin dağılması sonucu içinde buldukları sürece girdiği bilinmektedir. Temel olarak aşağıdaki ihtiyaçlar söz konusu olmaktadır.

1. Duygusal Destek İhtiyacı:
2. Güven ve İlgi İhtiyacı:
3. Korku ve Kaygı Giderilmesi İhtiyacı:
4. İnanç ve Ahlaki Değerler Gelişimi İhtiyacı:

4.1.1. Duygusal Destek İhtiyacı

Duygusal destek tüm insanların günlük hayatlarında ömürleri boyunca ihtiyaç hissedecekleri bir mefhumdur. Çünkü insan duyguları ile yaşayan ve daimi sosyal ilişkiler içerisinde olan bir canlıdır. Bu nedenle Sevgi evlerindeki çocukların da, duygusal desteğe ihtiyaç duyan ve toplumun özellikle üzerinde önemle durması gereken bir sosyal gruptur. Gerek evdeki huzursuzluk, gerginlik ve öfke patlamaları anlamında, gerekse çocuğa verilen mesajlar anlamında anne-baba tutumları oldukça önemlidir. Evde var olan gergin ortam ve huzursuz atmosfer çocuğun ruhsal ve duygusal olarak zedelenmesine neden olabilir.⁴² Sevgi evlerinde çocukların duygusal destek ihtiyaçlarını ana hatlarıyla ortaya koyup, bunlara manevi rehberlik ile nasıl çözümler bulunabileceğini incelenmelidir.

⁴¹ Robert E. Emery, "Evlilik Boşanma ve Çocukların Uyumu", 74.

⁴² Öztürk, *Boşanmış Ailelerde Çocuk*, 10.

Sevgi ihtiyacı ve bağının sağlama:

Sevgi ihtiyacı duyan çocuklar, yıkıcı aile içi ayrılıklar neticesinde hayatlarının sonraki dönemini olumsuz olarak etkileyecek çeşitli değişim süreçleri ile karşı karşıyadır. Kaybedilen aile ilgisi ve sevgisi çocuğu duygusal bir yoksunluğa sürüklediği gibi içinde olduğu eksiklikleri yanlış kaynaklardan tamamlama davranışı geliştirme durumu söz konusu olabilir. Ebeveynlerinin ayrılmaları veya boşanmaları sürecinde birtakım zorluklar yaşayan çocuklar, nereye ait olduklarını bilememekte ve ebeveynleri tarafından oradan oraya yönlendirilmektedirler.⁴³ Bu gibi durumlar sonucunda çocuklar için başarısızlık, mutsuzluk ve çeşitli suç davranışları ortaya çıkabilir. Bunların önüne geçebilmek için manevi danışmanlar devreye girmelidir. Çocukların ailelerinin parçalanması sürecinde yaşadıkları sorunları aşarak, eğer varsa öfke, nefret, intikam gibi hissiyatlar ile mücadele etmek manevi danışmanların mesleki uygulama alanlarındadır. Manevi danışmanlar İslami değerler ve insani ahlak değerleri perspektifinde bu çocuklara merhamet, öfke kontrolü, bağışlama ve insan sevgisi gibi hasletler aşılmalıdır. Bunun sonucunda çocukların hayata, insanlara ve yaşadıkları dünyaya karşı bir sevgi ve bağlılık duygusu kazanmaları sağlanır.

Duygusal Denge Kazanma ve Sorunları Kabul Ederek Yüzleşme:

Parçalanmış aileler söz konusu parçalanma süreçlerinde aile içi şiddet, ekonomik sıkıntılar, eşler arası aldatmalar, çocuğa karşı işlenen suçlar gibi vakalarla yüz yüze gelirler. Bu gibi vakalar neticesinde ortaya çıkan aile parçalanma durumu ebeveynlerde olduğu gibi, çocuklarda da yıkıcı etkiler bırakır. Öyle ki böyle süreçler sonunda birçok çocuğun içine düştükleri depresif durumlar sonucu suç olaylarına bulaşma, sokaklarda yaşamaya başlama veya zararlı alışkanlıklara başlama gibi olumsuz durumların ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu olumsuz durumların ortaya çıkmasında çocukların suçluluk duygusu ve sorunu kabullenip yüzleşememe durumu etkili olmaktadır. Yapılan araştırmalarda çocukların toplum tarafından dışlanmasının hem o an için hem de gelecek için duygusal ve davranışsal olarak olumsuzluklarla sonuçlandığı görülmektedir.⁴⁴

⁴³ Besra Taş, *Çocuk bakış açısıyla ebeveyn boşanması* (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019), 63.

⁴⁴ Çakır, "Sosyal Dışlanma", 84.

Manevi danışmanlar böyle sorunların istenmeseler dahi insan hayatının bir parçası olabileceğini çocuklara izah edebilir. Zira manevi danışmanlığa kaynak teşkil eden İslam inancı hayatın her türlü hallerine karşı çözümler üretmektedir. Garip düşmüş, hastalanmış veya her ne sebeple olursa olsun dertlere duçar olmuş insanlar İslam'ın her an korunup gözetilmekle ve gerekirse dertlerine çare bulunmakla muamele ettiği insanlardır. Bunun yanında duygu ve düşüncelerin abartılı ve coşkulu yaşandığı ergenlik döneminde bireylerde görülen duygu ve davranış bozuklukları ve suça yönelme eğilimlerinin kaynağı sadece biyolojik ve psikolojik yapılarının hızlı değişimi değil; aynı zamanda çocukluk döneminde sosyal dışlanmaya maruz kalma, temeli oluşturulmamış eğitim ve yetersiz sevgidir⁴⁵ Bu çözümler Hz. Peygamberin tatbikatlarında ve tavsiyelerinde mevcuttur. Hz. Peygamber ümmetin gariplerini her zaman gözetmiş, onların ihtiyaçlarını gidermiş ve insanlığa örnek teşkil etmiştir. Zaten dini inanç insanın hissettiği her türlü yoksunluk ve güvensizlik durumunda en önemli huzur kaynağıdır.

Sosyal Topluluklara Erişim:

Parçalanmış aile çocukları, yaşadıkları yıkımlar sonucunda içine kapanık bir yalnızlık duygusuna kapılabilirler. Bu durum onlarda aileden ve yaşadıkları sosyal çevreden uzaklaşma sonucunu doğurabilir. Boşanmış aile çocuklarının boşanmamış aile çocuklarına göre daha fazla yalnızlık hissettiklerini bulgulayan araştırmalara rastlanmıştır.⁴⁶ Günümüz örneklerinde bu tip yıkımlara uğramış çocukların farklı şehirlere kaçma, sokaklarda yaşama gibi durumlar içine girdikleri bilinmektedir. Bu çocuklar girdikleri bu yabancı ortamlarda zararlı alışkanlıklar edinmekte ve suça itilmektedir. Resmi kurumlar bu konularda faaliyetler yürütse de birçok çocuk sokaklarda yaşamaya devam etmektedir. Manevi rehberlik bu tip durumlarda çocukların ihtiyaç duyduğu sevgi ve merhameti tesis edebilmektedir. Çocukların zararlı alışkanlıklar edindikleri ve suça itildikleri ortamlarda uzaklaşmaları manevi rehberlik yardımı ile sağlanabilir. Manevi rehberler gerek kendi bilgi birikimleri gerekse çeşitli vakıf ve dernekler vasıtasıyla etkin rol oynarlar. Özellikle sokaklarda kalmış ve suça itilmiş insanlar için faaliyetler yürüten birçok dernek ve vakıf vardır.

⁴⁵ Haluk Yavuzer, "Çocuk ve Suç • Remzi Kitabevi", 110.

⁴⁶ Akyol, "Boşanmış ve boşanmamış aileye sahip ergenlerin yalnızlık, yaşam doyumu, sosyal destek ve bazı değişkenler açısından incelenmesi", 108.

Manevi rehberler vasıta ile bu çocukların bu vakıflar ile iletişimi koordine edilebilir. Bu Sivil Toplum Kuruluşları çocuklar için sıcak bir yuva anlamına geldiği gibi manevi açlıklarını giderebilecekleri mekânlardır. Kendilerine merhamet, sevgi, sabır, zorluklar karşısında dirayet gibi duyguları telkin edebilecek manevi hava buralardadır. Ayrıca garip gönüllerin mutmain olmasında en etkili mefhumlardan biri ibadettir. Çocukların bu ortamlarda bulabileceği suçtan ve çeşitli zararlı alışkanlıklardan korunmuş, ibadet ortamı onların gönüllerini teskin edebilir. Zira Kuran'ı Kerim de “Onlar, iman eden ve kalpleri de daima Allah'ı hatırlayıp anmakla doygunluk ve huzura eren kimselerdir. Haberiniz olsun ki, kalpler ancak Allah'ı hatırlayıp anmakla doygunluk ve huzura erer.”⁴⁷ Buyurulmaktadır. Buradan anlıyoruz ki böyle kimseler için düştükleri yıkımlardan çıkarak hayata tutunma ve temiz bir hayat sürdürme, gönüllerin teskin olduğu nezih bir İslami yaşantı ile sağlanabilir. Bu bağlamda manevi rehberler, kendi bilgi birikim ve deneyimleri haricinde parçalanmış aile çocuklarının böyle ortamlara entegrasyonlarını sağlayarak sorunun çözümünde büyük bir rol oynayabilir.

4.1.2.Güven ve İlgi İhtiyacı

Parçalanmış aile çocuklarının ihtiyaçları ailelerinin parçalanma sürecine göre çeşitli farklılıklar gösterebilir. Haliyle şiddet kaynaklı parçalanma yaşamış bir ailenin çocuğu ile istismar kaynaklı parçalanmış bir ailenin çocuğunun durumu aynı olmayacaktır. Bunun sonucunda doğal olarak böyle çocukların sorunlarını çözme konusunda metodolojik olarak farklılıklar gerekecektir. Manevi rehberlik bu sorunların çözümünde her ne usul takip edilirse edilsin sorunu çözüme etkin olarak rol alabilir. Çünkü manevi rehberlik insanın en temel duygularına hitap eder.

Dini hayatın her alanında yer alan emir, yasak ve kısıtlamalar, insanları kötülüklerden, zararlı alışkanlıklardan ve olumsuz davranışlardan uzak tutmada koruyucu ve önleyici bir rol üstlenmektedir. Çocukları ve gençleri baştan uyararak kendinize ve çevreye zarar vermenizi önleyebilirsiniz. Ayrıca dezavantajlı çocukların geçmiş travmalar sonucu yaşadıkları ruhsal zorluklarla baş etmelerinde, kabullenmelerinde ve sabırlarında, içlerindeki din eğitiminin önemi büyüktür.

⁴⁷ “Kur'an-ı Kerim Meali | yayın.diyaret.gov.tr”.Rad 13/28

SONUÇ

Sevge evlerinde kalan çocuklarının hayatları günlük yaşadıkları sorunlar nedeniyle sık sık kesintiye uğrayabilir. Bu kesintiler duygusal olarak sorunlara takılma şeklinde ortaya çıkar. Bunun önüne geçebilmek için rutin olarak çeşitli aktiviteler veya bir yaşam tarzı ortaya koyulabilir. Böylece çocuğun sorunlara olası saplanma riski ortadan kaldırılmalıdır. Manevi rehberler çeşitli aktiviteler ile bunun önüne geçebilir. Örneğin beş vakit namaz rutini çocuğun olası duygusal saplanmalarını ortadan kaldırabilir. Çünkü namaz tüm güne yayılmış abdest ve belirli bir vakit gerektiren bir ibadettir. İstikrarlı bir şekilde yerine getirildiği zaman namazın çocuğa katacağı kalp huzuru ve istikrarlı faaliyet durumu saplantıların önüne geçer ve kendini daha güvende hisseder. Bu konuda manevi rehberler gerekli motivasyonları sağlayarak istikrarlı bir iyileşme ortamı kazandırır. Zaten dini yaşantı birçok düşünür tarafından hastalıkların tedavisinde çok faydalı görülmektedir. Manevi danışmanlık hizmetleri bu noktada zor ve sıkıntılı zamanlarda çaresizlik hisseden kişinin dini inançlarının bir sığınak ve güvenli bir liman olduğunu hatırlamasında bir imkân sunabilmektedir. Zorluklarla mücadele etmede manevi telkinler ve dini kaynaklar kişiye güç vererek, geçici olan sıkıntılara sabretme ve başa çıkma becerisi kazandırabilmektedir.

Manevi rehberlik temel olarak tüm bireyleri sosyal olarak etkileme ve geliştirme aracıdır. Bir bireyin sosyal olarak gelişiminde en önemli parçalardan biri de zamanın doğru kullanılmasıdır. Din eğitimcisinin, çocuklara ve gençlere hitabında gelişim dönemlerinde gösterdiği ruhsal, bilişsel ve sosyal değişim özelliklerini bilerek dinî ve ahlaki tavsiye ve telkinde bulunması eğitimin temel esaslarından biridir.

Yıkıma uğramış çocuklar, içine düştükleri psikoloji neticesinde kendilerini boşlukta ve tehlikelerle yüz yüze hissederler. Bu uzun bir süreç olarak yaşanabilir. Bu süre zarfında bu çocuklar için ilginin ve manevi desteğin rutin olarak devam ettirilmesi gerekir. Çünkü zorlu süreçte yaşanacak düzensiz ve tutarsız iletişim manevi tedavide kesilmelere sebep olur. Tıpkı bir hastalığa uygulanan ilaç tedavisi gibi düzenli ve tutarlı olmalıdır. Manevi rehberler bu süreçte çocukların yalnızlık duygularını gidermek, onların sorunlarla karşılaşma korkularına teslim olmasını engellemekle görevlidir.

KAYNAKÇA

- “2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu -madde-4”. Erişim 18 Kasım 2023. <https://www.turkhukuksitesi.com/serh.php?did=5123>.
- Akyol, Seval Ulviye. “Boşanmış ve boşanmamış aileye sahip ergenlerin yalnızlık, yaşam doyumu, sosyal destek ve bazı değişkenler açısından incelenmesi”. masterThesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2018. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/230687>.
- Akyüz, İsmail. “Türkiye’de Gençlik, Din ve Değerler Konusunda Yapılan Ampirik Araştırmaların Yöntem ve İçerik Analizi”
- “Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü”. Erişim 06 Aralık 2023. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/10/20081005-1.htm>.
- Coşkunsever, Asude. “Yetiştirme Yurdunda Kalan Ergenlerin Yaşadıkları Sorunlar ve Dini Başa Çıkma: Bursa ve Şanlıurfa Yetiştirme Yurtları Örneği”, t.y.
- Çakır, Özlem. “Sosyal Dışlanma”, 2002. <http://acikerisim.deu.edu.tr:8080/xmlui/handle/20.500.12397/5445>.
- Çavuşoğlu, Turgay. *Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu : (Himaye-i Etfal Cemiyeti)*. ; [İstanbul] : Beyaz Gemi Yayınları, 2001. <http://ktp2.isam.org.tr/detayzt.php?navdil=tr&idno=259293&wYazarlar=TURGAY+%C3%87AVU%C5%9EO%C4%9ELU>.
- Davarcı, Yasemin. “Korunma İhtiyacı Olan Çocukların Rehabilitasyonunda Din Eğitiminin Rolü”, t.y.
- Davarcı, Yasemin, ve Zeki Salih Zengin. “Korunma İhtiyacı Olan Çocukların Rehabilitasyonunda Din Eğitiminin Rolü”, sy 2. Erişim 22 Kasım 2023. <http://ktp2.isam.org.tr/detayilhmkltz.php?navdil=tr&midno=127539375&Dergivalkod=0351>.
- Demir, Orhan. *Yetiştirme yurdu gençliği ve din eğitimi*. Düşünce Kitabevi yayınları Din ve ahlak eğitimi serisi 4. Osmangazi, Bursa: Düşünce Kitabevi, 2004.
- . *Yetiştirme yurdu gençliği ve din eğitimi*. Düşünce Kitabevi yayınları Din ve ahlak eğitimi serisi 4. Osmangazi, Bursa: Düşünce Kitabevi, 2004.
- . *Yetiştirme yurdu gençliği ve din eğitimi*. Din ve ahlak eğitimi serisi; 4. İstanbul : Düşünce Kitabevi, 2004.

<http://ktp2.isam.org.tr/detayzt.php?navdil=tr&idno=182838&tarama=orhan+demir>.

- Erbay, Ercüment, ve Nurullah Çalış. “Türkiye’de Koruyucu Aile Hizmetlerine Yönelik Uzman Görüşleri”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 20, sy 40 (25 Haziran 2021): 439-62. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.793311>.
- Fiş, Neşe Perdahlı, ve Meral Berkem. “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Ve Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri”., t.y.
- Gögen, Rukiye. “Din Görevlilerine Göre Çocuk/Sevgi Evleri’nde Kalan Çocukların Din Eğitimi: Sivas İli Örneği”. *Eskiyeni*, sy 45 (20 Eylül 2021): 843-73. <https://doi.org/10.37697/eskiyeni.955023>.
- Haluk Yavuzer. “Çocuk ve Suç • Remzi Kitabevi”. Erişim 22 Kasım 2023. <https://www.remzi.com.tr/kitap/cocuk-ve-suc>.
- Koç, Mustafa. *Manevi(Psikolojik) Danışmanlık*. 2. baskı. Emin Yayınları 162. Bursa: Emin Yayınları, 2016.
- Kozan, Leyla. “Korunmaya Muhtaç Çocukların Psiko-Sosyal Sorunlarına Din Eğitimi Çözümü”. *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi XXII*, sy 1 (2020): 82-107.
- .Kozan, “Korunmaya Muhtaç Çocukların Psiko-Sosyal Sorunlarına Din Eğitimi Çözümü”, t.y.
- “Kur'an-ı Kerim Meali | yayin.diyaret.gov.tr”. Erişim 22 Kasım 2023. <https://yayin.diyaret.gov.tr/e-kitap/kuran-i-kerim-meali-/doc-dr-halil-altuntas/kuran-kitapligi/430>.
- M. Doğan Karacoşkun. “Din Görevlilerinin Bireylerin Dini Görünüşlü Kişisel ve Sosyo-psikolojik Problemlerine Katkı Sağlayabilme Yolları’,1. Din Hizmetleri Sempozyumu,C. 2, Tdv Yay., Ankara, 2008, ss.140-155.” Erişim 21 Kasım 2023. <https://www.eskieserler.com/Eski/Eserler/Yazar/3538/Halise-Kader-Zengin.asp>.
- Orhan, Dr. Orhan, “Yetiştirme Yurtlarındaki Gençlerin Din Eğitimi Problemleri”. , t.y.
- Özdemir, Saadettin. *Korunmaya muhtaç gençlerin din öğretimi ihtiyaçları*. Isparta: SDÜ İlahiyat Fakültesi, 2002.

———. *Korunmaya muhtaç gençlerin din öğretimi ihtiyaçları*. Isparta: SDÜ İlahiyat Fakültesi, 2002.

Öztürk, Mücahit-Kas Nilüfer. *Boşanmış Ailelerde Çocuk*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.

Robert E. Emery. “Evlilik Boşanma ve Çocukların Uyumu”. D&R. Erişim 22 Kasım 2023. <http://www.dr.com.tr/Kitap/Evlilik-Bosanma-Ve-Cocuklarin-Uyumu/Egitim-Basvuru/Aile-Cocuk/Aile-Cocuk/urunno=0000000571343>.

“Sahih-i Müslim Hadis Kitabı | Pdf”. Erişim 18 Kasım 2023.

<https://www.slideshare.net/dedeosman/sahihi-mslim-hadis-kitab>.

Suat, Cebeci. “Türkiye’de Dini Danışma Ve Rehberlik -Alanları, imkanları Ve Yöntemleri- (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği)”. Erişim 22 Kasım 2023.

<https://www.proquest.com/openview/260f12649367c25d8f2f5eacf2b00be1/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2026366&diss=y>.

Taş, Besra. *Çocuk bakış açısıyla ebeveyn boşanması*. 2. basım. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2019.

“T.C. Resmî Gazete”. Erişim 14 Aralık 2023.

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/02/20070210-1.htm>.

Teker, Soner. “Korunmaya ve bakıma muhtaç çocukların din eğitimi ve manevi bakım hizmetleri”. doctoralThesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020.

<https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/266248>.

Tuncer, Barış, ve Tuğba Erdoğan. Korunmaya Muhtaç Çocuklar Ve Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri”.. *Journal of International Scientific Researches* 3, sy 2 (31 Aralık 2018): 515-27.

<https://doi.org/10.21733/ibad.417251>.

Yazıcı, Ergün. “Korunmaya Muhtaç Çocuklar Ve Çocuk Evleri”, t.y.